

आशियातील सर्वात मोठ्या स्वयंसेवी ग्राहक संघटनेचे मुखपत्र

RNI No. MAHBIL/2011/39044

वर्ष १६/अंक २/मे २०२६/ मूल्य रु. ६/-

Grahak Tituka Melwawa

ग्राहक

तितुका मेळवावा

मुंबई ग्राहक पंचायत
MGP51⁺

जागो
ग्राहक
जागो

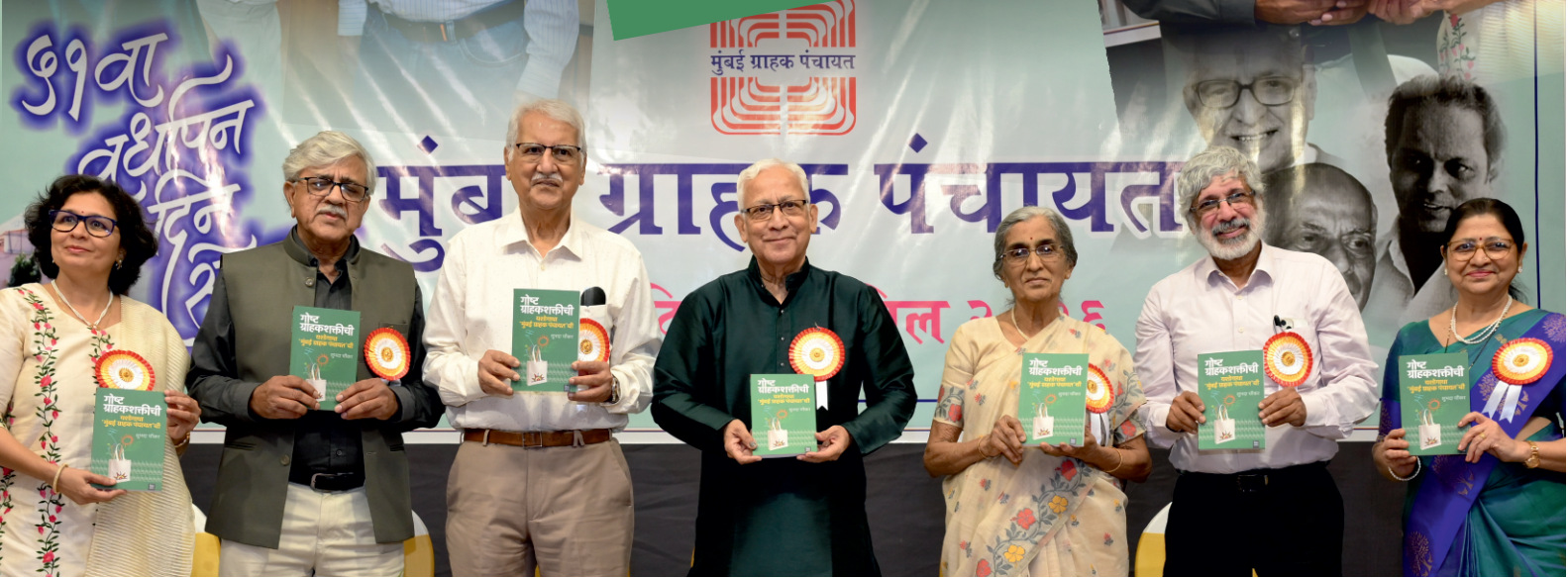
गोष्ट
ग्राहकशक्तीची
यशोगाथा
'मुंबई ग्राहक पंचायत'ची

शुभदा चौकर

रोहन
प्रकारान

ग्राहक हिताय

वाचू आनंदे

गोष्ट ग्राहकशक्तीची, यशोगाथा
'मुंबई ग्राहक पंचायत'ची

लेखिका : शुभदा चौकर

छापिल किंमत : ₹ ४४०/-

वाटपातील किंमत : ₹ २५०/-

आपल्या मुंबई ग्राहक पंचायतच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त संस्थेच्या प्रदीर्घ वाटचालीतील महत्त्वाच्या टप्प्यांची, उल्लेखनीय घटनांची ही गोष्ट, पुस्तकरूपाने १२ एप्रिल या एकावनाच्या वर्धापनदिनी प्रसिध्द झाली. माजी कार्याध्यक्ष आणि विश्वस्त ललिता कुलकर्णी यांच्या

अनुभवी लेखणीतून उतरलेली प्रस्तावना या पुस्तकाला लाभली आहे. त्या म्हणतात, 'संस्थेच्या कार्याच्या विविध पैलूंची ओळख करून देताना सहजपणे स्वयंसेवी ग्राहक संघटनांसाठी एक प्रारूप (model) त्यातून उभे राहिले आहे.'

गेल्या ३५ वर्षांचा काळ पत्रकारिता, संपादन आणि लेखन

यासाठी सगळ्या महाराष्ट्राला सुपरिचित असणाऱ्या, बालपणापासून संस्थेच्या वितरणाशी जोडलेल्या आणि गेल्या अनेक वर्षांपासूनच्या आपल्या चळवळ्या कार्यकर्त्या शुभदा चौकर यांच्या सिध्दहस्त लेखणीतून साकार झालेली ही आपल्या संस्थेची गोष्ट! वितरणात सामील असणारा प्रत्येक सदस्य म्हणजे संस्थेच्या वटवृक्षाची एकेक पारंबीच जणू. आणि हे जाणूनच लेखिकेने सदर पुस्तक 'स्थापनेपासून आजपर्यंत स्वयंसेवी वृत्तीने ही संस्था चालविणाऱ्या सर्व कार्यकर्त्यांना समर्पित' केले आहे.

गोष्ट शैलीत आणि योग्य तपशिलाने लिहिलेल्या

या पुस्तकाविषयी संस्थेचे अध्यक्ष आणि ज्येष्ठ विज्ञान-कथा लेखक डॉ. बाळ फोंडके नेमकेपणाने सांगतात की, "चरित्रग्रंथ स्फूर्तीदायी असतात. मग ते लोकोत्तर पुरुषांचे असोत की 'मुंबई ग्राहक पंचायत'सारख्या सेवाभावी संस्थांचे. माणसाच्या मूलभूत गरजांपैकी प्रमुख असलेलं अन्न, शुध्द व भेसळमुक्त स्वरूपात वेळच्या वेळी आणि वाजवी किंमतीत उपलब्ध करून देण्याच्या उद्दिष्टाने भारलेल्या काही ध्येयवेड्या तरुण मंडळींनी अतिशय कठीण परिस्थितीत रोवलेल्या संस्थेच्या या बीजाचा आज अर्धशतकानंतर वटवृक्ष झाला आहे. 'लोकल'पासून 'ग्लोबल'पर्यंत त्याने मजल मारली आहे. संयुक्त राष्ट्रांच्या संघटनेलाही या अभियानाची दखल घ्यावी लागली आहे.

या प्रवासात सतत बदलत्या सामाजिक, रचनाबंधांना, आर्थिक परिस्थितीला, धान्य उत्पादनातील स्वयंपूर्णतेला आणि त्याचप्रमाणे समाजमनातील आंदोलनांना ही संस्था कशी सामोरी गेली, जगभरात ख्याती पावलेल्या अनोख्या आणि गतिमान वितरण प्रणालीची स्थापना कशी केली गेली तसेच त्यातून ग्राहक हिताची सुदृढ चळवळ कशी उभी राहिली, या सर्वांची माहिती रंजकपणे सांगणारा हा जिवंत आणि अनेकांना प्रेरणादायी ठरेल असा चरित्रग्रंथ... गोष्ट ग्राहकशक्तीची."

जे वर्षानुवर्षे सदस्य आहेत, त्यांना पुनःप्रत्ययाचा आनंद देणारे तर नवीन सदस्यांना संस्थेची सर्वांगीण ओळख करून देणारे हे पुस्तक, आपण या गोष्टीचा भाग आहोत, अशी सुखद जाणीव करून देते, हे नक्की. आपल्या सदस्यांना खास सवलतीत उपलब्ध केलेले हे पुस्तक तुमच्या संग्रही असलेच पाहिजे. आपल्याला घसघशीत सवलतीत उपलब्ध करून दिले आहे.

- वसुंधरा देवधर

ग्राहक तितुका मेळावा

१ मे २०२६ | वैशाख - ज्येष्ठ १९४८

अनुक्रमणिका

RNI No. MAHBIL/2011/39044

मुंबई ग्राहक पंचायत

विश्वस्त मंडळ

डॉ. बाळ फोंडके

अनुराधा गोरे

ललिता कुलकर्णी

अनुराधा नरसाळे

संजीव मंत्री

अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

कार्यकारी मंडळ

अॅड. शिरीष देशपांडे (कार्याध्यक्ष, स्वीकृत)

अनुराधा देशपांडे (कार्योपाध्यक्ष)

प्रभाकर गवाणे (कार्योपाध्यक्ष)

अनिता खानोलकर (कार्यवाह, स्वीकृत)

अर्चना पानगांवकर (कार्यवाह)

रविंद्र सहस्रबुद्धे (खजिनदार)

कार्यकारिणी सभासद

शीला देवळेकर

राजेंद्र राणे

शुभदा चौकर

अनघा आचरेकर

मंगला गाडगीळ

शर्मिला रानडे

आलोक हर्डीकर

विवेक केळकर

प्रकाश पाटील

उदय पिंगळे (स्वीकृत)

नेहा जोशी

कल्पिता रानडे

विनायक सोमण (स्वीकृत)

सुधीर तावरे

निमंत्रित

- संघटन विभाग प्रमुख

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/संघटना सहमत असतीलच असे नाही.

वाचू आनंदे ०२

संपादकीय : ग्राहकशक्तीची यशोगाथा! ०४

अनोखा आणि अविस्मरणीय ५१वा वर्धापन दिन सोहळा ०५

ग्राहकगोष्ट : विक्रम आणि वेताळ: कर्माचे फळ ११

बालदूत : छोटे व्यावसायिक होऊन बघूयात! १३

ठाण्यात 'माईडफुलनेस'वर व्याख्यान १४

कॉलेज प्रवेशाची लगीनघाई १५

बोरिवलीत ग्राहक जागृती उपक्रम १६

गोरेगाव पेठ- सुंदर अनुभव १७

नैसर्गिक शीतपेय स्पर्धा १८

गोरेगाव पेठेतील विजेत्यांच्या रेसिपी १९

'बॅकिंगबद्दल बोलू काही' २०

Beware of checked Boxes २१

CCPA issues Notices for Sale of GPS and २१

CCPA Imposes Fine for Sale of Non-Standard Toys २२

संपादक शुभदा चौकर

संपादकीय साहाय्य नेहा जोशी, सुमिता चितळे

सल्लागार अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर

मुखपृष्ठ राजेंद्र राणे

सजावट अंकुश कांबळे

मुद्रण इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई

ग्राहकशक्तीची यशोगाथा !

• शुभदा चौकर

यंदाच्या आपल्या संस्थेच्या ५१व्या वर्धापनदिनाच्या कार्यक्रमाला स्मृतीची भरजरी किनार होती. ज्या पु. ल. देशपांडे यांनी या संस्थेच्या कार्याला वाखाणले होते, त्या अष्टपैलू व्यक्तीच्या नावाच्या सभागृहात १२ एप्रिलला हा सोहळा आयोजित करण्यात आला होता. सायंकाळी ४ वाजता एकेक करत संस्थेचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते जमू लागले.

स्थापनेपासून संस्थेच्या घडणीचे साक्षीदार असलेले अशोक रावत, कमळाकर पेंडसे सर, ललिताताई कुलकर्णी, सुरुवातीच्या काळापासून खरेदी समितीत काम केलेल्या तारा मेनन व रेवती पणजकर, संस्थेचे माजी कार्याध्यक्ष डॉ. मनोहर पणजकर, तक्रारदार ग्राहकांच्या मार्गदर्शक वनमाला मंजुरे, बहुआयामी कामे केलेले शशिकांत साळवी अशा अनेकांची मने एकमेकांना भेटून हेलावून गेली. सुमारे तीन-चार दशकांपूर्वी आपल्या संस्थेत एकत्र काम केलेले, एकमेकांशी मैत्र असलेले हे सारे जण बऱ्याच काळानंतर एकत्र भेटले, तेही अशा निमित्ताने! या मंडळींनी उत्तम कामाने या संस्थेला मोठे केले, वस्तुपाठ रचले. त्यातले काही जण आजही संस्थेच्या कामात सक्रिय आहेत.

माझ्यासाठी हा दिवस भाग्ययोगाचा होता. 'गोष्ट ग्राहकशक्तीची, यशोगाथा मुंबई ग्राहक पंचायतची' या मी लिहिलेल्या पुस्तकाच्या प्रकाशनाला या ज्येष्ठांच्या उपस्थितीचा आशीर्वाद लाभला. या ज्येष्ठांपैकी अनेकांना मी या पुस्तकासाठी संशोधन करताना भेटले आहे, त्यांच्याशी बोलले आहे. त्यांच्या कामांचे उल्लेख पुस्तकात आहेत. त्यामुळे विशेष आनंद झाला की, यशोगाथा रचणारे काही शिल्पकार या निमित्ताने एकत्र भेटले आणि पदार्पणातच पुस्तकाला त्यांचे आशीर्वाद लाभले!

यांनी पाया रचला आणि पुढे शिरीष देशपांडे यांच्या नेतृत्वाखाली हजारो कार्यकर्त्यांनी हा वारसा पुढे नेला, म्हणूनच तर ही यशोगाथा लिहावीशी वाटली!

यावेळी या सर्वांचा तसेच संस्थेच्या स्थापनेपासून आजपर्यंत कार्यरत असलेल्या ग्राहक संघांचा सन्मान करण्यात आला. या मंडळींचा फिटनेस आणि उत्साह याचे श्रेय त्यांनी उत्स्फूर्तपणे ग्राहक पंचायतीच्या वाटपातील दर्जेदार जिन्नसांना आणि संस्थेतील कार्यशीलतेला दिले. संस्था फोफावते, तेव्हा तिच्या सावलीचा लाभ तिच्या

छत्राखालच्या सर्वांना कसा होतो, हेच यातून दिसते!

आणखी एक विचित्र योगायोग बघा. १९७५ मध्ये ही संस्था स्थापन झाली, तेव्हा आपल्या समाजाला टंचाई, महागाई आणि साठेबाजी या रिपूंनी ग्रासले होते. ग्राहक संघटनेची गरज म्हणूनच आपल्या संस्थापकांना भासली. या पुस्तकात तो काळ आणि त्यावेळची स्थिती मांडलेली आहे.

नंतर अलीकडच्या काळात आपण म्हणायचो की, जागतिकीकरणानंतर परिस्थिती पालटली; विपुलता आली आणि ग्राहकांना पुष्कळ व्हरायटी मिळू लागली. पण आता बघा, पुन्हा दिवस फिरले आहेत. त्या काळाची पुनरावृत्ती आपण सोसतोय. सध्याच्या जागतिक युद्ध परिस्थितीची झळ आपल्यालाही भोगावी लागणारच आहे. अनेक उत्पादने महागली आहेत. काही उत्पादने आणि कच्च्या मालाची टंचाईसुद्धा जाणवू लागली आहे. खाद्यतेल आणि स्वच्छके उत्पादक म्हणताहेत की, त्यांना कॅन व इतर पॅकिंग मटेरियल मिळू शकत नाहीये. गॅसटंचाईमुळे काही खाद्यपदार्थ दुरापास्त झाले आहेत. टंचाई आणि महागाईचा अनुभव दुदैवाने पुन्हा येतोय.

थोडक्यात, ग्राहकांनी संघटित राहण्याला पर्याय नाही. परिस्थितीचे फेरे बदलतात, पुन्हा पुन्हा तशीच वळणे येतात. आणखीही नवनवी आव्हाने येत राहतात. आपण सर्वांनी एकत्र राहणे, संघटित प्रयत्न करणे आणि एकमेकांना आधार देणे, हे आज आवश्यक आहेच.

५१व्या वर्धापनदिनाच्या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने सर्वांनी संस्थेच्या आगामी वाटचालीचे व्यापक चित्र रेखाटायला घेतले आहे. त्या चित्रात ग्राहकशक्तीचे रंग भरणे आता आपल्या सर्वांच्या हातात आहे! संघ वाढवूया, सभासद वाढवूया, आपली एकत्रित ताकद वाढवूया! ❀

मुंबई ग्राहक पंचायत ५१वा वर्धापनदिन सोहळ्याचा
व्हिडिओ बघण्यासाठी QR CODE स्कॅन करा.

अनोखा आणि अविस्मरणीय ५१वा वर्धापन दिन सोहळा

• मंगला गाडगीळ

“जेव्हा एखादी स्वयंसेवी संस्था मोठी होते, त्यावेळी संस्था कार्यकर्त्यांना मोठे करते की कार्यकर्ते संस्थेला मोठी करतात? याचे उत्तर आहे दोघेही! दोघेही एकमेकांना मोठे होण्यास मदत करत असतात. एकमेकांना पूरक असतात.” हे उद्गार होते संस्थेचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांचे. रविवार, १२ एप्रिल रोजी मुंबई ग्राहक पंचायत या ग्राहक चळवळीतील अग्रगण्य संस्थेचा ५१ वा वर्धापनदिन. त्यानिमित्त विलेपार्ले येथील पु.ल.देशपांडे सभागृहात दिमाखदार सोहळ्याचे आयोजन केले होते. त्यावेळी कार्याध्यक्ष बोलत होते.

संस्थेच्या कार्यवाह अनिता खानोलकर यांनी सर्वांचे स्वागत केल्यानंतर अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके, कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे, रोहन प्रकाशनचे प्रदीप चंपानेरकर, विश्वस्त ललिताताई कुलकर्णी, विश्वस्त संजीव मंत्री यांनी दीप प्रज्वलन केले. जणू काही उपस्थित सर्वांच्या मनात “चराचराच्या सर्व शक्तिनो, ही आमुची प्रार्थना, करा

आम्हाला निर्मळ, निर्भय, उजळू द्या जीवना, उजळू द्या जीवना” हीच भावना होती.

‘मागे उभा मंगेश’ हे आशा भोसले यांचे गाणे सोनाली कर्णिक यांनी गायल्यावर कार्यक्रमास सुरुवात झाली. मंचावरील मान्यवरांची कार्याध्यक्ष देशपांडे यांनी ‘कोकोडामा’ देऊन सत्कार केला. ‘कोकोडामा’ ही एक जपानी पद्धत आहे. ज्यात झाडाच्या मुळांना माती आणि मॉस मध्ये लपेटून झाडाला गोल आकार देऊन सुशोभित करण्यात येत. मॉसमुळे झाडाला कमी पाणी लागते.

१२ एप्रिल याच तारखेला १९७५ साली (गुढी पाडवा) श्री. बिंदुमाधव जोशी, श्री. मधुकरराव मंत्री आणि सुप्रसिध्द संगीतकार सुधीर फडके उर्फ बाबूजी या त्रयीने संस्थेची मुहूर्तमेढ रोवली. आज या संस्थेचा वृक्ष बहरून आला आहे. संस्थेचे कार्यकर्ते कोणतीही अपेक्षा न बाळगता, निरलसपणे, अव्याहत काम करत राहिले, त्याचाच परिपाक म्हणजे आजचे संस्थेचे बहरलेले रूप.

५१ व्या वर्धापन दिन सोहळ्यात डावीकडून शशिकांत साळवी, डॉ. पणजकर, कमळाकर पेंडसे, अॅड. शिरीष देशपांडे, डॉ. बाळ फोंडके, वनमाला मंजुरे, रेवती पणजकर, अशोक रावत, योगिनी रामदासी, ललिता कुलकर्णी व अनुराधा देशपांडे

हे कार्यकर्ते म्हणजे संस्थेचे केवळ बळ नसून वैभव आहेत असे देशपांडे सरांनी सांगितले. वयाची ऐंशी वर्षे पूर्ण केलेल्या, ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांचा शाल आणि सन्मानपत्र देऊन सत्कार करून त्यांच्या प्रति कृतज्ञता व्यक्त करण्यात आली. यातील अनेक कार्यकर्ते हे आजही सुदृढ आहेत, संपर्कात आहेत, काही जण संस्थेच्या कामात कार्यरतही आहेत, हे विशेष.

अंधेरीच्या नीला म्हात्रे, सविता दोंदे, विलेपार्ले येथील वनमाला मंजुरे, पनवेलच्या शैलजा आपटे, ठाण्याच्या रोहिणी भावे, आणि नीला लुमण, अंधेरीचे मुकुंद कोठारे, वसईचे गजानन वर्तक, गोरेगावचे शशिकांत साळवी, अंधेरीचे निशिकांत गुर्जर, बोरिवलीचे प्रफुल्ल जोशी, वांद्र्याच्या तारा मेनन, सांताक्रूझचे डॉ. मनोहर पणजकर, रेवती पणजकर, विलेपार्ले येथील सुनीता भद्रे अशा एकूण १५ ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

आपल्या संस्थापक सदस्यांनी या कार्यकर्त्यांना असा काही बूस्टर डोस दिला की जो इथे आला तो इथेच रमला. हे कार्यकर्ते संस्थेशी इतके समरस झाले की कुसुमाग्रजांनी म्हटल्याप्रमाणे 'स्वार्थाविना सेवा जिथे, तेथे तुझे पद पावना, तिमिरातुनी तेजाकडे, प्रभू आमच्या ने जीवना' असे या कार्यकर्त्यांबद्दल म्हणावे लागेल, अशी भावनाही कार्याध्यक्षांनी व्यक्त केली.

संस्थेची वाटप व्यवस्था म्हणजे जणू संस्थेचा कणा. ही वाटप व्यवस्था ग्राहक संघामार्फत चालते. १९७५ मधे मुंबईत सुरवातीला ३० ग्राहक संघ स्थापन करून कार्याचा शुभारंभ झाला. यातील १६ संघ ५१ वर्षे उलटताना आजही संस्थेशी जोडलेले आहेत. अशा १६ संघांचाही या प्रसंगी विशेष सत्कार करण्यात आला. वांद्रे येथील साहित्य सहवास १ आणि २, पत्रकार आणि श्री बांद्रा, माहीम येथील प्रभू कॉटेज, गोगटेवाडी, माटुंगा येथील गुडवील, शहा बिल्डिंग आणि बेडेकर सदन, दादर येथील समृद्धी आणि इंद्रवदन, पार्ले येथील गोमंतक, पारिजात, नवप्रभात

तसेच चेंबूर येथील नीलकंठ आणि योगेश्वर अशा १६ संघांचा सत्कार करण्यात आला.

दादरच्या समृद्धी संघाला २०२४-२५ सालचा उत्कृष्ट ग्राहक संघ म्हणून तर २०२५-२६ सालचा उत्कृष्ट ग्राहक संघ म्हणून पुण्याचा मधुकोष संघ यांना सन्मानित करण्यात आले.

वृषाली ठवाळ, मोक्षदा नूलकर यांना मधुकर मंत्री पुरस्कार तर अविनाश फाटक आणि शर्मिला रानडे यांना संस्थेच्या कार्यात उत्कृष्ट योगदान दिल्याबद्दल एम. आर. पै पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

संस्थेच्या ५० वर्षांच्या स्वर्णम कालखंडाला शब्दबद्ध करणे अत्यंत कठीण काम! सुप्रसिध्द पत्रकार, लेखिका शुभदा चौकर यांनी हे शिवधनुष्य पेलले. 'गोष्ट ग्राहकशक्तीची, यशोगाथा मुंबई ग्राहक पंचायतीची' या त्यांनी लिहिलेल्या पुस्तकाचे प्रकाशन दिमाखात साजरे झाले. या प्रसंगी 'रोहन प्रकाशन'चे प्रदीप चंपानेरकर यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. ते म्हणाले की, ज्येष्ठतम कार्यकर्त्यांचा सत्कार समारंभ संस्थेचे वैभव दर्शवतो. याला संस्थेची उच्च दर्जाची ध्येयधोरणे कारणीभूत आहेत. या पुस्तकाबद्दल बोलताना ते म्हणाले की, उत्तम लेखनामुळे हा एक दस्तावेज तयार झाला आहे. या संस्थेचा पट इतका विलक्षण आहे, की तो शब्दबद्ध झाला पाहिजे, असे वाटले आणि आम्ही ती जबाबदारी स्वीकारली.

या प्रसंगी लेखिका शुभदा चौकर यांचा पुस्तकाचे डिझाईन असलेले सुंदर मानचिन्ह देऊन बहुमान करण्यात आला. सन्मानाला उत्तर देताना त्या म्हणाल्या की, संस्थेचे ऋण म्हणून हे पुस्तक लिहिले. राष्ट्रीय, जागतिक पातळीवर काम करण्याची अपूर्व संधी संस्थेकडून मिळाली, समाधानाचे खूप क्षण मिळाले. ते अजूनही वेचत आहे. संस्थेच्या याच ऋणातून हे पुस्तक लिहिले. संस्थेने जे अफाट काम केले ते गोष्टीरूप पध्दतीने पुस्तकात मांडले आहे, जेणेकरून त्यात रक्षता येणार नाही. सर्वांच्या

मदतीमुळे आणि प्रोत्साहनामुळे हे काम पूर्ण करू शकले, अशी कृतज्ञता त्यांनी व्यक्त केली.

बाबुजींचे सुपुत्र आणि प्रख्यात संगीतकार श्रीधर फडके यांची नुसती उपस्थितीसुद्धा सर्वांना भारावून टाकणारी होती. त्यांचा भेटवस्तू देऊन सत्कार करण्यात आला. गुढीपाडव्यानिमित्त विलेपार्ले पश्चिम येथे भव्य शोभायात्रा काढण्यात आली होती. या शोभायात्रेत मुंबई ग्राहक पंचायत सामील झाली होती. या शोभायात्रेचे प्रमुख श्री. गिरीश कुलकर्णी आणि श्री. मिलिंद करमरकर यांचा भेटवस्तू देऊन सत्कार करण्यात आला. लोकमान्य सेवा संघाच्या कार्यवाह प्रीती पटवर्धन यांचाही या प्रसंगी सत्कार करण्यात आला. 'ग्राहक पंचायत महाराष्ट्र'चे कार्यवाह अरुण वाघमारे संस्थेला शुभेच्छा देण्यासाठी खास उपस्थित होते.

या सोहळ्याला डॉ. गिरीश जाखोटिया, डॉ. हेमंत जोशी, डॉ. सुहासिनी संत, डॉ. वसंत शेणॉय, मीनल टिपणीस, डॉ. सीमा सोनटक्के या विभागीय अध्यक्षांची उपस्थितीसुद्धा लक्षणीय ठरली. विश्वस्त आणि संजीव मंत्री तसेच संपूर्ण मंत्री कुटुंबियांची उपस्थितीही सुखावह होती. दुसऱ्या विश्वस्त अनुराधाई गोरे याही उपस्थित होत्या. ज्येष्ठ कार्यकर्ते श्री. कमलाकर पेंडसे सर, श्री. अशोक रावत सर यांची उपस्थिती खास होती.

“माजी राष्ट्रपती श्री. अब्दुल कलाम यांनी लिहून ठेवले आहे की 'स्वप्न पहा'. यात झोपेतील किंवा दिवास्वप्न असा अर्थ नव्हता तर भविष्यातील दृष्टिकोन असा होता. संस्थापक त्रयीने हा आदर्श आपल्यासमोर ठेवला म्हणून संस्था आज जागतिक पातळीवर आपला ठसा उमटवत आहे. संस्थेमुळे ग्राहक संघटित होऊन संघटित शक्ती निर्माण झाली. हे काम आणखी वाढवायचे असेल तर तरुण पिढी, त्यांच्या अपेक्षा जाणून घेतल्या पाहिजेत. ते अधिकाधिक संस्थेशी जोडले जातील, हे पहिले पाहिजे. युध्दजन्य परिस्थिती, आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स यांच्यामुळे काही आव्हाने सर्वांच्या समोर उभी आहेत. त्याचा विचार करून पुढची पावले उचलली पाहिजेत,” असे प्रतिपादन संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके यांनी कार्यक्रमाचा समारोप करताना केले.

या प्रसंगी ज्येष्ठ कार्यकर्त्या वनमालाताई मंजुरे यांनी संस्थेला एक लाख रुपयांच्या देणगीचा धनादेश कार्याध्यक्षांना सुपूर्द केला. त्याचप्रमाणे संस्थेचे कंसीलीएटर आणि ग्राहक चळवळीतील ज्येष्ठ कार्यकर्ते नाशिकचे प्रा. दिलीप फडके यांनी मा. बिंदुमाधव

जोशींच्या नावे संस्थेने पुरस्कार द्यावे, म्हणून एक लाख रुपयांची देणगी देऊ केली आहे, असे कार्याध्यक्षांनी जाहीर केले.

दुदैवाने नेमके याच दिवशी जेष्ठ गायिका आशाताई भोसले यांचे निधन झाले. त्यांना सुरुवातीला दोन मिनिटे स्तब्ध उभे राहून श्रद्धांजली अर्पण करण्यात आली. संस्थेच्या कार्यवाह अनिता खानोलकर यांनी कार्यक्रमाचे सुरेख सूत्रसंचालन केले.

हा कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी अनेक कार्यकर्त्यांचा आणि कर्मचाऱ्यांचा हातभार लागला. त्यात जान्हवी नाडकर्णी, आलोक हर्डीकर, राजेंद्र राणे, अनघा आचरेकर, अनघा रेगे, सचिन नाईक आणि इतर स्टाफचा आवर्जून करावाच लागेल. 'यु ट्यूब लाईव्ह'ची जबाबदारी विनीता बेडेकर आणि त्यांचा मुलगा आशीर्वाद यांनी छान पार पाडली. त्यामुळे ज्यांना या कार्यक्रमात उपस्थित राहता आले नाही त्यांनाही या कार्यक्रमाचा आस्वाद घेता आला.

सोनाली कर्णिक आणि अजित परब यांनी सुप्रसिध्द मराठी गाण्यांचा कार्यक्रम सादर करून श्रोत्यांना मंत्रमुग्ध केले. सांगीतिक कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन विघ्नेश जोशी यांचे होते तर त्या कार्यक्रमाचे सूत्रधार होते, मंदार कर्णिक. या गाण्यांमध्ये विशेषतः बाबूजी तसेच आशाताईंच्या गाण्याचा समावेश होता. लोकप्रिय, आशयघन भावगीते, चित्रपट गीते यांनी या कार्यक्रमात बहार आणली. ही गाणी कानात रुंजी घालत असताना आपल्या संस्थेच्या अविस्मरणीय कार्यक्रमाला उपस्थित राहिलो, या अभिमानाने उपस्थित सर्वजण तृप्त होऊन घरी परतले.

सन्मानमूर्ती व पुरस्कारमूर्ती

• अनिता खानोलकर

संस्थेच्या या ५१ वर्षांच्या कालावधीमध्ये अनेक कार्यकर्त्यांनी आपले बहुमूल्य योगदान दिले. या सर्व कार्यकर्त्यांच्या एकत्रित प्रयत्नातूनच हा जगन्नाथाचा रथ पुढे सरकतोय. या कार्यकर्त्यांपैकी काही निवडक अती ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांचा गौरव करून त्यांनी दिलेल्या भरीव योगदानाची नोंद संस्थेच्या ५१ व्या वर्धापन दिनाच्या निमित्ताने घेण्यात आली.

१. **नीला म्हात्रे** – संघटन विभाग प्रमुख या पदावर अनेक वर्षे काम. सर्व भौगोलिक विभागांतून सतत संचार. संघ स्थापनेच्या कार्यात मोलाचा वाटा. सभासदांशी उत्तम संपर्क. पथनाट्यांच्या माध्यमातून संस्थेची माहिती, विविध उपक्रमांची माहिती आणि ग्राहक शिक्षणाचे मोठे कार्य साध्य केले.

५. **सुनिता भद्रे** – पार्ले विभागातील ज्येष्ठ कार्यकर्त्या.

६. **रोहिणी भावे** – ठाणे विभागीय कार्यकारिणीवर पदाधिकारी, संस्थेच्या शिक्षण विभागात उल्लेखनीय कार्य.

२. **सविता दोंडे** – संस्थेच्या कार्यवाह, संघटन विभाग प्रमुख, खरेदी अध्यक्ष अशा अनेक महत्त्वाच्या पदांवर अनेक वर्षे काम. संस्थेच्या Trouble Shooter म्हणून लौकिक. सभासदांशी सातत्याने संपर्क साधून त्यांच्या अडचणी सोडवण्याचा प्रयत्न.

७. **नीला लूमण** – ठाणे विभागीय समितीमध्ये कार्यरत आणि संस्थेच्या शिक्षण विभागात अनेक वर्षे कार्य. हाडाच्या शिक्षिका.

८. **मुकुंद कोठारे** – तक्रार मार्गदर्शन केंद्र अनेक वर्षे

चालवले. उत्तम पत्रलेखन करण्यात त्यांचा हातखंडा आहे.

३. **वनमाला मंजुरे** – ग्राहक तक्रार मार्गदर्शनाचे काम अनेक वर्षे सातत्याने केले आहे. ग्राहक न्यायालयामध्ये सदस्य म्हणून कार्य केले आहे.

९. **गजानन वर्तक** – वसई येथे वितरण केंद्र सुरू करण्यात

आणि ते यशस्वीपणे पुढील काही वर्षे चालवण्यात महत्त्वाचे योगदान.

४. **शैलजा आपटे** – ग्राहक शिक्षणाचे काम अत्यंत आवडीने आणि

सक्षमपणे अनेक वर्षे

करत आहेत. अंधेरी-जोगेश्वरी विभागातही काही वर्षे कार्यरत. पूर्वी मागणी पत्रके देणे-घेणे साठीचे सेंटर चालवण्यासाठी स्वतःचे घर उपलब्ध करून सर्व काम करत असत.

१०. **शशिकांत साळवी** – संस्थेच्या जनता मध्यवर्ती ग्राहक संघाचे पदाधिकारी, संघ संवर्धन विभाग

प्रमुख, गोरेगाव विभागाचे पदाधिकारी. उत्साही, कार्यमग्न व्यक्तिमत्व, सांताक्रूझ आणि नंतर गोरेगाव विभाग उभारणीत सिंहाचा वाटा

११. निशिकांत गुर्जर –
संस्थेचे कार्योपाध्यक्ष म्हणून
अनेक वर्षे कार्यरत, अत्यंत
शांतपणे आपले काम करत
राहणारे व्यक्तिमत्त्व.

१३. तारा मेनन – खरेदी
समितीमध्ये अनेक वर्षे कार्यरत.

१४. डॉ. मनोहर पणजकर
– संस्थेचे
कार्याध्यक्ष,
कार्योपाध्यक्ष,

कार्यवाह अशा
विविध पदांवर
कार्य केले
आहे.

१२. प्रफुल्ल जोशी –
बोरिवलीचे माजी कार्याध्यक्ष
आणि कार्यकर्त्यांना त्यांच्या
वाढदिवसाला शुभेच्छा
देण्याचे आणि त्यांचा
परिचय देण्याचे काम

१५. रेवती पणजकर –
संस्थेच्या खरेदी समितीमध्ये अनेक वर्षे
कार्य.

मा. मधुकरराव मंत्री उत्कृष्ट कार्यकर्ता पुरस्कार

१. सन २०२४-२५ या वर्षासाठी- वृषाली ठवाळ.
वृषाली ठवाळ यांनी सांताक्रूझ विभागात अनेक वर्षे
उत्तम कार्य केले आहे. संस्थेच्या शिक्षण विभागात तसेच
संस्थेच्या विविध उपक्रमांमध्ये, मोहिमांमध्ये त्यांचा सक्रिय
सहभाग असतो.

२. सन २०२५-२६ या वर्षासाठी- मोक्षदा नूलकर.
मोक्षदा नूलकर यांनी चेंबूर-घाटकोपर-कुर्ला या नव्याने
सक्रिय झालेल्या भौगोलिक विभागातील कार्यकर्त्यांना
शिक्षण विभागात काम करण्यास प्रवृत्त केले. ग्राहक
पंचायत पेठामधून जागो ग्राहक स्टॉलसाठी कार्य, चेंबूर
पंचायत पेठेमध्ये सक्रिय सहभाग, पर्यावरण जागृतीसाठी
विशेष प्रयत्नशील. नवीन कल्पना राबवून खेळ, कोडी
इत्यादीच्या माध्यमांतून ग्राहक शिक्षणाचे कार्य त्या
सातत्याने करत आहेत.

मा. मधुकरराव मंत्री उत्कृष्ट ग्राहक संघ

१. २०२४-२०२५ साठी- समृद्धी ग्राहक संघ, दादर. सभासद संख्या- १२. सन १९७५ साली स्थापन झालेला संस्थेचा प्रथम संघ. प्रथम संघप्रमुख रजनीताई रांगणेकर, त्यानंतर कौमुदी चित्तल आणि आता श्रीम. रंजना मंत्री. संघातील सदस्य घनकचऱ्याचे वर्गीकरण करणे, कापडी पिशवीचा वापर असे पर्यावरणपूरक उपक्रम नेहमीसाठी राबवतात. नवीन संघ निर्मितीसाठी प्रयत्नशील असतात. संघातील ज्येष्ठ नागरिकांना आवश्यक ती मदत केली जाते.

२. २०२५-२६ साठी- मधुकोष ग्राहक संघ, पुणे यांना प्रदान करण्यात आला. संघप्रमुख - श्रेया सहस्रबुध्दे. स्थापना जानेवारी - २०२१. सभासद - १६. सुरुवातीला संघ स्थापन झाल्यानंतर सदस्य संख्या भरभर वाढून ३० च्या वर गेल्यावर त्यांनी दोन संघ केले. संस्थेच्या सर्व उपक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग, संघाच्या व्यवस्थापनामध्ये सर्व सभासदांचा सहभाग, पंचायत पेठांमधील जागो ग्राहक स्टॉलसाठी बालग्राहकांना प्रशिक्षित करण्यात सदस्यांचा सहभाग आणि संघवाढीसाठी प्रयत्नशील.

गेली अनेक वर्षे तक्रारदार घर-ग्राहकांना मार्गदर्शन करणारे अभ्यासू कार्यकर्ते अविनाश फाटक यांना २०२४-२५ साठी आणि तक्रार मार्गदर्शन केंद्रांचे समन्वयन करणाऱ्या, महारेरा सलोखाकार, संस्थेच्या चळवळीच्या कामात सक्रिय योगदान देणाऱ्या, नियमितपणे फ्री प्रेस जर्नलला सदरलेखन करणाऱ्या शर्मिला रानडे यांना २०२५- २६ साठी एम. आर. पै पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

विक्रम आणि वेताळ: कर्माचे फळ

• मंगला गाडगीळ, शिक्षण विभाग प्रमुख

“ गोष्टी काय फक्त मुलांनाच आवडतात? मोठ्यांनाही आवडतात की! ग्राहक म्हणून आपल्याला काही सांगणाऱ्या, सुचवणाऱ्या गोष्टींचे हे रंजक सदर—

राजा विक्रम पुन्हा एकदा काळोख्या रात्री, घनदाट जंगलातील त्या स्मशानात गेला. त्याने झाडावर टांगलेले प्रेत आपल्या खांद्यावर घेतले आणि तो शांतपणे चालू लागला. चित्तेच्या धुरातून तो चालत असताना, प्रेतामधील वेताळ हसला, हसण्याचा आवाज पानांच्या सळसळी सारखा वाटत होता. वेताळाने राजाचे मौन भंग करण्यासाठी गोष्ट सांगायला सुरुवात केली.

एका गजबजलेल्या राज्यातील आटपाट नगरात, आदित्य आणि वरुण हे दोन श्रीमंत भाऊ राहत होते. दोघांनाही नगरात मान होता. त्यांना ‘उच्चभू आणि भले पुरुष’ मानले जाई, परंतु त्यांच्या सवयी अत्यंत वेगळ्या होत्या.

आदित्य नवीनतम ट्रेंडचा माणूस होता. त्याला तंत्रज्ञान आणि फॅशनची आवड होती. दरवर्षी, जेव्हा नवीन स्मार्टफोन लाँच होत असे, तेव्हा आदित्य तो विकत घेण्यासाठी रांगेत पहिला असायचा. तो त्याचा जुना फोन बिघडण्याची वाट पाहत नसे. त्याला फक्त नावीन्याचा हव्यास होता. तीन वेळा धुतल्यानंतर विटके दिसणारे, स्वस्तात खरेदी केलेल्या कपड्यांनी किंवा ‘क्विक-सिल्क’ने त्याचे कपाट भरलेले होते. कंटाळा आला की फेक कपाटात असा त्याचा खाक्या असायचा. वर “मी अधिक खरेदी करून अर्थव्यवस्थेला मदत करत आहे!” अशी फुशारकी मारत असे.

दुसरीकडे, वरुण ‘कम्फर्ट आणि ट्रॅव्हल’ वृत्तीचा माणूस होता. तो त्याचा स्मार्ट फोन पाच वर्षे वापरत होता. गेली दहा वर्षे तो टिकाऊ, दणकट लोकरीचा स्वेटर घालत होता. तथापि, वरुणला जग पहायला खूप आवडायचे. दर महिन्याला, तो आठवड्यासाठी दूरच्या प्रदेशात जाण्यासाठी ‘ग्रेट आयर्न बर्ड’ (विमान) मध्ये चढत असे. तो साता

समुद्रापलीकडून आणलेली विदेशी फळे खात असे आणि ए.सी.ने वर्षभर त्याच्या भव्य घराला थंड ठेवत असे.

दशकाच्या अखेरीस, आदित्यचे अंगण प्लास्टिक आणि इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांचा 'कचरा घाट' बनले होते. या दरम्यान, वरुणने जेवढी ऊर्जा वापरली होती, त्यात संपूर्ण गावाला ऊर्जा मिळू शकली असती.

वेताळाने विक्रमच्या मानेवरील आपली पकड अधिकच घट्ट केली आणि विचारले 'हे बुद्धिमानी राजा, आता मला सांग,' या दोन उपभोक्त्यांमध्ये, पृथ्वीचे सर्वात जास्त नुकसान कोणी केले? आदित्य, ज्याच्या अंगणात कचऱ्याचा ढीग होता तो की वरुण? आणि जर तुला उत्तर माहीत असूनसुद्धा गप्प राहिलास तर तुझ्या डोक्याची शंभर शकले होतील.'

विक्रम क्षणभर शांतपणे चालत राहिला, त्याचे पाऊल स्थिर होते. शेवटी, तो बोलला, "वेताळा, दोन्ही भाऊ त्यांच्या स्वतःच्या वागणुकीच्या परिणामांकडे लक्ष देत नसले, तरी दोघांपैकी वरुण हा सर्वात मोठा अपराधी आहे."

वेताळ कुजबुजला, "ते कसे? आदित्य तर पृथ्वीला कचऱ्याने गुदमरून टाकतोय. हा कचरा शेकडो वर्षे कुजणार नाही!"

"खरंय," विक्रमने शांतपणे उत्तर दिले.

"आदित्यचे पाप दृश्यस्वरूप आहे. त्याचा कचरा जागा व्यापतो, मातीला गुदमरवतो. ही जमिनीची शोकांतिका आहे तर वरुणचे पाप म्हणजे वातावरणाची शोकांतिका आहे. 'ग्रेट आयर्न बर्ड'चा वारंवार वापर करण्याने आणि त्याच्या हवेलीला थंड ठेवल्याने मोठ्या प्रमाणात कार्बन बाहेर पडतो. यामुळे जे नुकसान होत होते ते पुन्हा उलटे फिरवण्यासारखे किंवा खड्ड्यात पुरण्यासारखे नसते."

"आदित्यचा कचरा ही एक स्थानिक जखम आहे. तरी सुध्दा पुनर्वापर करून त्याचा प्रभाव निष्प्रभ करता येतो. पण वरुणच्या वागणुकीमुळे सर्व हवामानच बदलते. वारंवार 'ग्रेट आयर्न बर्ड' ने प्रवास करून आणि आरामासाठी घरात हवा थंड करण्यासाठी प्रचंड ऊर्जा वापरल्याने, तो हजारो मैल दूर असलेल्या लोकांवर सुध्दा परिणाम करतो. आदित्य जमीन उध्वस्त करतो, पण वरुण हवेचे संतुलन बिघडवतो. म्हणून, जो जगाची अदृश्य

ऊर्जा इतक्या जास्त प्रमाणात वापरतो तो अधिक खोलवर, अधिक अपरिवर्तनीय नुकसान करतो."

"तरी देखील विक्रम वरुणबद्दलचा निर्णय तुला आश्चर्यकारक वाटत असेल. तर ऐक, आधुनिक पर्यावरण विज्ञान कार्बन फूटप्रिंट विरुद्ध कचऱ्याच्या फूटप्रिंटची गणना कशी करते?"

"आदित्यचे प्लास्टिक शतकानुशतके टिकते, परंतु ते एकाच ठिकाणी राहते. वरुणच्या वारंवार उड्डाणामुळे कार्बन डायऑक्साइड आणि इतर हरितगृह वायू थेट वरच्या वातावरणात सोडले जातात. हे हरितगृह वायू जागतिक स्तरावर उष्णता अडकवतात. गरीब, विकसनशील देशांमधील कित्येक लोक वर्षभरात जितका कार्बन डायऑक्साइड उत्सर्जित करतात त्यापेक्षा जास्त एकाच लांब पल्ल्याच्या विमान प्रवासातून कार्बन डायऑक्साइड उत्सर्जित होऊ शकतो. परिणामी वरुणच्या घरापासून हजारो मैल दूरच्या ठिकाणचे हवामान बिघडते."

"वरुणच्या भव्य घराला थंड ठेवण्यासाठी सतत वीज लागते. बहुतेक वीज अजूनही जीवाश्म इंधन जाळून निर्माण केली जाते. परिणामी एका दशकाहून अधिक काळ, वरुणला आरामदायी ठेवण्यासाठी जाळलेले एकूण इंधन, आदित्यचे कपडे आणि गॅझेट्स बनवण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या इंधनापेक्षा जास्त आहे."

"पर्यावरणवादी दोन प्रकारच्या प्रभावांकडे पाहतात.

एम्बेडेड (आदित्य)- उत्पादन तयार करण्यासाठी वापरली जाणारी ऊर्जा आणि

ऑपरेशनल (वरुण)- जीवनशैली चालवण्यासाठी वापरली जाणारी ऊर्जा.

आदित्यचा 'एम्बेडेड' कचरा जास्त असला तरी, वरुणचा 'ऑपरेशनल' कचरा (विमान प्रवास, कृत्रिमरित्या थंड केलेले घर, आयात केलेले विदेशी अन्न) उत्सर्जनाचा सतत, चक्रवाढ प्रवाह निर्माण करतो. म्हणूनच ग्राहक म्हणून प्रत्येकाने जबाबदारीने वागणे गरजेचे आहे."

"राजा विक्रम, तू पुन्हा एकदा खरे बोललास पण अटीचा भंग केलास!" वेताळ छद्मीपणे हसत बोलला. अचानक आलेल्या वाऱ्याच्या झुळुकीबरोबर, वेताळ विक्रमच्या खांद्यावरून निसटला आणि परत एकदा झाडाच्या फांदीला लोंबकळू लागला.

बालदूत

मे २०२६

छोटे व्यावसायिक होऊन बघूयात!

• नेहा जोशी

“ आपल्या घरातील बालग्राहकांसाठी हे खास सदर. लहानांनी हे वाचून मोठ्यांशी चर्चा करावी किंवा मोठ्यांनी लहानांना वाचून दाखवत गप्पा माराव्या, असे लेख या सदरात वाचायला मिळतात. ”

हॅलो, माझ्या बालदोस्तांनो! मे महिना म्हणजे खेळण्या-बागडण्याचा आणि सुट्टीचा काळ! तुम्हाला सुट्टी म्हणजे तुमच्याकडे वेळच वेळ, पण तुमचे आई-बाबा मात्र कामात व्यग्र असणार. मग जरा यावेळी आपण काही आयडियाची कल्पना चालवून काही गमतीजमती करून पाहूया -

- या सुट्टीच्या काळात तुम्ही छोटे व्यावसायिक होऊ शकता. तुम्ही मित्र-मैत्रिणी एकत्र येऊन काही वस्तू तयार करू शकता. तुमच्या संकुलात (Society) किंवा गार्डनमध्ये शनिवार-रविवारी त्या वस्तूंचे छोटेसे एक 'तंबू मार्केट' भरवू शकाल.
- या छोट्या व्यवसायाचे प्लॅनिंग तुमचे तुम्हीच करायचे बरं का! म्हणजे आधी तुम्ही काय वस्तू किंवा खाद्यपदार्थ बनवणार हे ठरवा. तुम्हा मित्र-मैत्रिणींमध्ये तुमच्या आवडीनिवडीनुसार कामाचे वाटप करून घ्या. आपल्या तंबू मार्केटमध्ये विविधता असावी असे बघा.
- तुमच्यातील काही जण 'इव्हेंट मॅनेजमेंट सर्विस' देणारी कंपनी बना. यात जागा ठरवणे, टेबले, खुर्च्या, पाण्याची सोय, पोस्टर करून सगळ्यांना माहिती देणे असे सगळे नियोजन ही टीम करेल. यात थोडी मदत आई-बाबांची (त्यांचा वेळ बघून) घेऊ शकता.
- काय काय करू शकाल तुम्ही? टोट बॅग पेंटिंग, स्टोन पेंटिंग करून त्याची पेपर वेट्स, कागदी एनव्हेलप्स (Envelopes), बाजारात सहज उपलब्ध असणाऱ्या प्लिसरीन सोप बेसपासून लेमन

सोप किंवा कोरफडीचा साबण, मण्यांची किंवा कागदी ज्वेलरी बनवू शकाल.

- जर खाद्यपदार्थांचा विचार करत असाल, तर मसाला ताक, लस्सी, कोकम किंवा लिंबू सरबत, जाम, ताडगोळे अशी या ऋतूमध्ये येणारी फळे वापरून नैसर्गिक शीतपेये सहज बनवू शकाल. तसेच भेळपुरी किंवा विविध फ्लेवर्सची पाणीपुरी (उदा. कैरी, संत्रा-अननस, जलजिरा पाणीपुरी) असा चाट कॉर्नर लावू शकाल.
- तुम्हाला होलसेल मार्केटमध्ये जाणे शक्य असेल, तर तिकडून क्राफ्टच्या वस्तू (रंगीत पेन, वॉटर कलर्स इत्यादी) आणून विकू शकता.
- नियोजन आणि कच्चा माल: एकदा का तुमचे ठरले की कशाचा व्यवसाय करायचा, त्याप्रमाणे तुमची कच्च्या मालाची यादी बनवा. उदा. ताक करणार असाल तर दूध, विरजण लावण्यासाठी दही, गॅस, पाणी, ताक मसाला, ग्लास आणि कचरा टाकायला डस्टबिन लागेल. तुमच्या परिसरात किती लोक आहेत, त्याप्रमाणे ग्राहकांचा अंदाज घेऊन आई-आजीच्या मदतीने प्रमाण (Quantity) ठरवा. कच्चा माल घेताना गुणवत्तेची खात्री करून घ्या.
- किंमत निश्चिती: आता तुम्हाला वस्तूची रास्त किंमत ठरवायची आहे. कच्च्या मालाची किंमत, तुमचे कष्ट, वस्तू बनवायला लागलेला वेळ आणि अपेक्षित नफा यावर किंमत ठरवा. किंमत तोटा करणारी नसावी आणि ग्राहकांना परवडणारी असावी.

सौजन्य - AI Gemini

- पावती आणि ग्राहक सेवा: घरच्या घरी एक पावती पुस्तक (Receipt Book) बनवा. त्यावर व्यवसायाचे नाव, नंबर, पत्ता आणि तारीख टाका. प्रत्येक ग्राहकाला पावती देण्याचा आग्रह करा. एखादा ग्राहक तक्रार घेऊन आला, तर ती शांतपणे सोडवण्याचा प्रयत्न करा. वस्तू बदलून द्या किंवा दुरुस्त करा शक्य नसल्यास पैसे परत करा. यासाठी ३ 'R' लक्षात ठेवा: रिप्लेस (Replace), रिपेअर (Repair) आणि रिफंड (Refund).
- जाहिरात: छान पोस्टर्स लावून तुमचा स्टॉल सजवा. जाहिरात करताना वस्तूची खरी माहिती द्या आणि एक

- छानशी टॅगलाईन बनवा. संकुलातील नोटीस बोर्डवर किंवा व्हाट्सअप ग्रुपवर तारीख आणि वेळ देऊन माहिती द्या.
- हिशोब: शेवटी एकूण फायदा किती झाला, हे काढण्यासाठी एकूण उत्पन्नातून खर्च वजा करा. हा फायदा टीममध्ये वाटून घ्या, एकत्र पार्टी करा किंवा पुढच्या वेळेसाठी भांडवल म्हणून राखून ठेवा. असे तंबू मार्केट भरवल्यास किंवा अशी कोणतीही ॲक्टिव्हिटी केल्यास, तुम्ही तुमची सुट्टी कशी घालवली आणि त्यातून काय शिकलात, ते मला फोटोसह mgpgtm40@gmail.com या ईमेल आयडीवर नक्की पाठवा!

ठाण्यात 'माईडफुलनेस'वर व्याख्यान

• वर्षा भुर्के, ठाणे विभाग

मुंबई ग्राहक पंचायत ठाणे विभागातर्फे १४ एप्रिल रोजी विश्रांती बंगला, वसंत सभागृह, ठाणे (प.) येथे अकल्पिता देवधर यांचे 'माईडफुलनेस' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते.

माईडफुलनेस म्हणजे वर्तमानात जगणे. "आपल्या रोजच्या जीवनात विचाराला फार महत्त्व आहे. अति विचाराने माणसाचा मेंदू थकतो. वर्तमानात जगल्यामुळे विचार येतात जातात, त्यात आपण अडकून राहत नाही. मी जे करते ते शरीराबरोबर मनानेही आहे का हा विचार, हे बघणं म्हणजे माईडफुलनेस. विचार येतात ते थांबवण्यासाठी ट्रिगर्स ओळखणे, कोणत्या गोष्टीचा त्रास होतो ते बघून जेव्हा जेव्हा मन विचारात जाईल तेव्हा ते सजग करून त्याला वर्तमानात आणणे महत्त्वाचे."

असे सांगत त्यांनी मेडिटेशन, श्वासावर लक्ष केंद्रित अशा वेगवेगळ्या ॲक्टिव्हिटी उपस्थितांकडून करून घेतल्या.

माईडफुलनेसमध्ये सजगता आणि साक्षीभावाचे महत्त्व, आपल्याला अस्वस्थता, नैराश्य आल्यावर काय करावे, हे त्यांनी सांगितले. नंतर त्यांनी उपस्थितांच्या शंकांचे निरसन केले.

उपस्थितांची संख्या ६० होती. उपस्थितांचे स्वागत हिरा अकोलकर, संस्थेची ओळख स्नेहल नाडकर्णी, पाहुण्या अकल्पिता देवधर यांची ओळख नेहा बर्वे, पाहुण्यांचे स्वागत रोहिणी भावे, आभार प्रदर्शन वर्षा भुर्के यांनी केले.

उपस्थितांना थंडगार पन्हे देण्यात आले. राष्ट्रीयताने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

❀

कॉलेज प्रवेशाची लगीनघाई

• अभय दातार

बाहेरगावी जाऊन फ्रेश होऊन आला असाल ना? व्हायलाच पाहिजे, कारण आता आपल्या मुलांची कॉलेज प्रवेशाची धावपळ चालू होईल, नाही का? पूर्वी कसे साधे सुटसुटीत होते. १२ वी झाल्यावर सायन्स, आर्ट्स नाहीतर कॉमर्स. पण आता १२ वी नंतर अनेक क्षेत्रे खुली झाली आहेत. शक्यतो जवळपास चांगले कॉलेज कोणते आहे त्याचा शोध घेणे, वेगवेगळ्या प्रवेशपरीक्षा चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण होण्यासाठी कसून मेहेनत घेणे, यासाठी खूप काही करावं लागतं. मग चालू होते ती प्रवेश घेण्याची उत्सुकता. त्याबद्दलच आपण आज काही गोष्टी जाणून घेणार आहोत. त्या असणार आहेत अर्थातच आपल्या देशातील प्रवेश प्रक्रियेबद्दल.

प्रवेश यादीत नाव झळकले की प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांची आणि त्यांच्या पालकांची खरी धावपळ सुरू होते. बऱ्याचदा असेही होते की आपल्या पसंतीच्या कॉलेजच्या तिसऱ्या किंवा चौथ्या यादीत आपले नाव येते. जोडीला शुल्क भरायची तारीखही जवळ येत असते. आयत्या वेळी गडबड नको म्हणून सुरुवातीच्या कॉलेजात हे शुल्क भरलेले असते. अशा वेळी प्रवेश रद्द करून भरलेले शुल्क परत मिळवणे ही एक कसरतच असते. तेव्हाच वादविवादाला सुरुवात होते. भरलेले शुल्क परत मिळणार का, ते पूर्ण मिळणार किंवा कसे, कधी, असे प्रश्न फेर धरू लागतात. अशावेळी कामाला येतात ते विश्वविद्यालय अनुदान आयोगाचे निर्देश.

UGC अर्थात The University Grants Commission या नावाने हा आयोग ओळखला जातो. विश्वविद्यालय शिक्षण आयोगाची स्थापना १९४८ साली विख्यात शिक्षणतज्ज्ञ डॉ. एस. राधाकृष्णन यांच्या अध्यक्षतेखाली झाली. या आयोगाने शिफारस केल्यानुसार UGC ची स्थापना होऊन २८ डिसेंबर, १९५३ रोजी त्याचे विधिवत उद्घाटन करण्यात आले. पुढे १९५६ साली लोकसभेमध्ये कायदा पास होऊन UGC ला वैधानिक मान्यता मिळाली.

प्रवेश रद्द करायचा झाल्यास या आयोगाच्या निर्देशानुसार शुल्क परत करण्याबद्दल कोणते नियम आहेत ते आता पाहूया -

- **१००% परतावा** - प्रवेश प्रक्रियेसाठी जी अंतिम तारीख असेल तिच्या किमान १५ दिवस किंवा त्याच्या आधी प्रवेश रद्द केल्यास मिळेल.
- **९०% परतावा** - प्रवेश प्रक्रियेसाठी जी अंतिम तारीख असेल तिच्या १५ दिवसांपेक्षा कमी कालावधीत प्रवेश रद्द केल्यास मिळेल.
- **८०% परतावा** - प्रवेश प्रक्रियेसाठीची तारीख उलटून गेल्यावर १५ दिवसांच्या आत प्रवेश रद्द केल्यास मिळेल.
- **५०% परतावा** - प्रवेश प्रक्रियेसाठीची तारीख उलटून गेल्यावर १६ व्या दिवसांपासून ते ३० दिवसांच्या आत प्रवेश रद्द केल्यास मिळेल.
- **शून्य परतावा** - प्रवेश प्रक्रियेसाठीची तारीख उलटून गेल्यावर ३० किंवा त्यापेक्षा जास्ती दिवस झाल्यावर प्रवेश रद्द केल्यास कोणताही परतावा मिळणार नाही.

अन्य काही अटी अशा आहेत -

- जो परतावा लागू असेल त्यातून भरलेल्या प्रवेश शुल्काच्या ५% रक्कम (जास्तीत जास्ती रु. ५,०००) प्रवेश प्रक्रिया शुल्क म्हणून वसूल केली जाईल.
- जो परतावा लागू असेल तो संबंधित शैक्षणिक संस्थेने १५ दिवसांच्या आत परत केला पाहिजे.
- संस्थेने विद्यार्थ्यांकडून जी मूळ कागदपत्रे घेतली असतील ती प्रवेश रद्द केल्यास कोणत्याही परिस्थितीत स्वतःकडे ठेवता कामा नयेत.
- इतर कोणत्याही प्रकारचे शुल्क अथवा अनामत रक्कम घेतली असेल, ती पूर्णपणे परत केली पाहिजे.
- विद्यार्थ्यांची याबाबतीत काही तक्रार असल्यास ती त्यांनी UGC E-Samadhan portal मार्फत किंवा Fee Nivaran Cell येथे ईमेल द्वारे दाखल करावी.
- कधीकधी नियमांमध्ये अचानक काही बदल

केले जाऊ शकतात. त्यामुळे तक्रार दाखल करण्यापूर्वी सर्व नियम समजून घ्यावेत. शक्यतो अधिकृत छापील माहितीपत्रक मागून घ्यावे आणि मग पुढील कार्यवाही करावी. <https://www.ugc.gov.in/regulations> येथेही माहिती तपासून घ्यावी.

तांत्रिक तसेच काही विशिष्ट पध्दतीच्या शिक्षणाबद्दलचे नियम अखिल भारतीय तांत्रिक शिक्षण परिषद, अर्थात AICTE - The All India Council for Technical Education यांच्या अखत्यारीत येतात. त्यासाठी त्यांचे

संकेतस्थळ आहे - <https://www.aicte.gov.in/>.

प्रवेश घेतल्यावर काही विद्यार्थी वसतीगृहात राहतात. तिथे किंवा अगदी कॉलेजातसुद्धा जुने विद्यार्थी त्रास देतात. यालाच रॅगिंग असे म्हणतात. या प्रकाराबद्दल आपल्या पाल्याला आधीच सावध करून ठेवावे तक्रार दाखल करायची झाल्यास ती <https://samadhaan.ugc.ac.in/Home/Index> येथे दाखल करावी.

ही सर्व माहिती तुम्हाला कशी वाटली ते नक्की सांगा.

बोरिवलीत ग्राहक जागृती उपक्रम

• नीता जांभेकर

१५ मार्च जागतिक ग्राहक हक्क दिनानिमित्त बोरिवली विभागातर्फे बृहन्मुंबई पालिकेच्या आर वॉर्डच्या कार्यालयाच्या आवारात ग्राहक शिक्षणाचा स्टॉल ठेवला होता. १० कार्यकर्ते आले होते.

तिथे येणाऱ्या लोकांना संस्थेची माहिती देण्यात

आली. तसेच ओला व सुका कचरा व्यवस्थापन कसे करावे ही माहिती देण्यात आली. वस्तूवर असलेल्या वेगवेगळ्या चिन्हांची माहिती, खाद्यान्नाच्या वेष्टनांवरील माहिती, ग्राहक सुरक्षिततेबाबत असे विविध प्रकारचे बॅनर्स स्टॉलवर लावले होते.

नवीन संघ व सभासदांचे स्वागत!

मुंबई	साईकृपा ग्राहक संघ	४११५७ DH	सभासद ०८
मुंबई	सवानासखी ग्राहक संघ	३११६६ KD	सभासद ०८
मुंबई	राजतरंग-सी ग्राहक संघ	३११७२ DH	सभासद ०७
मुंबई	नाथमाधव-२ ग्राहक संघ	४११५५ KD	सभासद ११
मुंबई	ऑर्चिड सब्रबिया ग्राहक संघ	२१५७७ KD	सभासद ०७
मुंबई	पॅगोडा व्ह्यू ग्राहक संघ	२१५७८ KD	सभासद २५
मुंबई	श्रद्धा ग्राहक संघ ग्राहक संघ	४१५१६ GO	सभासद १४
ठाणे	गुलमोहर ग्राहक संघ	१५७०१ TN	सभासद १४
ठाणे	वसंत लॉन ग्राहक संघ	१५७०२ TN	सभासद ११
ठाणे	वैशाली ग्राहक संघ	१५७०३ TN	सभासद ११
ठाणे	कृष्णानिवास ग्राहक संघ	१५७०४ TN	सभासद १०

गोरेगाव पेठ- सुंदर अनुभव

• चंद्रशेखर भोसले

गोरेगाव विभाग ज्याची आतुरतेने वाट बघत होता त्या ग्राहक पंचायत पेठेचा शुभारंभ १० एप्रिल २०२६ रोजी झाला. जवाहर नगर, एस.व्ही.रोड, गोरेगाव (प.) येथे १० ते १४ एप्रिल या कालावधीत या पंचायत पेठेचे आयोजन करण्यात आले होते. या पंचायत पेठेचे उद्घाटन टिळ्हीवरील मालिका निर्मात्या मंजिरी भावे यांच्या हस्ते संपन्न झाले. या औपचारिक उद्घाटन प्रसंगी संस्थेचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे, पंचायत पेठ अध्यक्ष अनुराधा देशपांडे उपस्थित होत्या. श्रीगणेशाच्या मूर्तीला पुष्पहार अर्पण करून आपले मनोगत व्यक्त करताना मंजिरी भावे यांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या विविध उपक्रमांचे कौतुक केले व ग्राहक चळवळीसाठी सुयश चिंतले. या उद्घाटन सोहळ्याच्या कार्यक्रमाची सुरुवात ग्राहक गीताने झोकात झाली. कांदिवली विभागातील जोस्ना घुर्ये, स्वाती परब, स्वाती साटम व सविता मेस्त्री, संवादिनीवर संजय गवांदे, तबला साथ नंदकुमार वरळीकर, यांनी हे समूहगीत सादर केले. संगीत संयोजक होते प्रसिद्ध संगीतकार सोमनाथ परब.

ज्येष्ठ संगीतकार सोमनाथ परब यांचा सत्कार

गोरेगाव विभागाचे अध्यक्ष शशिकांत साळवी सरांनी कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे सरांचा सन्मान केला. आपले मनोगत व्यक्त करताना त्यांनी २००७ साली अनुराधा देशपांडे यांनी पंचायत पेठेचे नेतृत्व स्विकारल्यानंतर या उपक्रमामध्ये आमूलाग्र बदल कसा, झाला. हे सांगत त्यांनी अनुराधाताईंचे कौतुक केले. यानंतर अनुराधा देशपांडे यांनी प्रमुख अतिथींचा सत्कार केला आणि आपल्या मनोगतात पंचायत पेठेची वाटचाल, उद्देश, 'सेतू बांधा रे!' या विशेष पेठेची माहिती दिली. या कार्यक्रमाला पंचायत पेठ समितीतील कार्यकर्तेही उपस्थित होते.

कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे यांनी पेठ समितीच्या सर्व कार्यकर्त्यांच्या कार्याबद्दल कौतुक केले. तसेच कांदिवली विभागाने सादर केलेल्या ग्राहकगीताचे विशेष कौतुक केले. या शुभारंभाच्या पेठेला व आगामी पेठांसाठी पेठ समितीला शुभेच्छा दिल्या. या कार्यक्रमाचे निवेदन गोरेगाव विभागाच्या खजिनदार निवेदिता महाजन यांनी सुरेख शब्दात केले.

गोरेगाव पेठेला माजी मंत्री सुभाष देसाई यांची भेट

प्रारंभिक समूह गायनात कांदिवली विभागाच्या पुढील कार्यकर्त्यांनी भाग घेतला – जोस्ना घुर्ये, स्वाती परब, स्वाती साटम व सविता मेस्त्री, संवादिनी साथ – संजय गवांदे, तबला साथ – नंदकुमार वरळीकर संयोजक – सोमनाथ परब (आकाशवाणी वाद्यवृंद)

पेठेत पाचही दिवस ग्राहकांची उपस्थिती लक्षणीय होती, गर्दी वाढत होती, खरेदी वाढल्यामुळे स्टॉलधारकांतसुद्धा सदोदित उत्साहाचे वातावरण दिसत होते. परिणामी यावर्षी गोरेगाव पेठेची एकूण उलाढाल सुमारे एक कोटी वीस लाख झाली.

पेठेचे नियोजन गोरेगाव विभागातील कार्यकर्त्यांनी

मध्यवर्तीच्या मार्गदर्शनानुसार नेटके केले. वितरणाचा स्टॉल मनिषा मोडक यांनी इतर कार्यकर्त्यांच्या सहाय्याने उत्तम सांभाळला. पेठेचे सोशल मिडिया प्रमोशन नेहा जोशी यांनी मृणाल बेडेकर व जान्हवी नाडकर्णी यांच्या साह्याने जोमदार केले.

नैसर्गिक शीतपेय स्पर्धा

शनिवार ११ एप्रिल रोजी साकारलेल्या शीतपेय स्पर्धेला प्रेक्षकांचा व स्पर्धकांचा उदंड प्रतिसाद लाभला. सुमारे ५० स्पर्धकांनी (वसई ते पनवेल) आपला सहभाग नोंदविला. स्पर्धकांनी रंगतदार, लज्जतदार, पूर्णपणे नैसर्गिक पदार्थ वापरून पण आरोग्यवर्धक अशी पेये सुंदर सजावटीत सादर केली. स्पर्धेला परिक्षक म्हणून डॉ. नेहा गावकर (MD, Ayurveda), प्रसिध्द डाएटीशियन रोशन कोरे व ITC मराठा या तारांकित हॉटेलचे शेफ विवेक कदम आणि शेफ अल्लतमेश पटेल उपस्थित होते. स्पर्धेचे विजेते निवडताना परिक्षकांचा कस लागला, तरी अत्यंत कुशलतेने, एकमताने त्यांनी ही जबाबदारी पार पाडली.

विड्याचे पान, उंबराचे फळ, बेलफळ, गोकर्णाची फुलं, प्राजक्ताची फुलं, मोगरा, शेवग्याचा पाला, कलिंगडाचा पांढरा भाग, टरबूज, काकडी, पुदिना, पालक, लाल माठ, ओव्याची पाने, अंजीर, वेगवेगळ्या बिया, कलिंगड, ताडगोळा, शहाळे, नाचणी, सातू, ताक, दूध... काय काय वापरून, मिसळून स्पर्धकांनी आरोग्यदायी पेये केली होती. सर्वांत लहान स्पर्धक होता, इयत्ता चौथीतला मुलगा रिहान मयेकर. वसई, विरार, पालघर, नवी मुंबई इथूनही स्पर्धक आले होते. सर्वांची मांडणी, सजावट सुध्दा सुंदर होती.

स्पर्धकांच्या गर्दीत मुंबई ग्राहक पंचायत संघटन विभाग प्रमुख रंजना मंत्री आणि चित्रा जोशी या कार्यकर्त्यांची स्पर्धक म्हणून उपस्थिती ही आयोजकांसाठी उत्साहवर्धक होती.

रिहान मयेकर

शुभदा चौकर, निखिल चौकर, निवेदिता महाजन, सानिका कुलकर्णी यांनी इतर कार्यकर्त्यांना सोबत घेऊन या आगळ्या वेगळ्या स्पर्धेचे आयोजन अतिशय नीटनेटके केले होते.

अत्यंत व्यग्रतेतूनही अनुराधा देशपांडे उपस्थित राहिल्या व स्पर्धकांचा उत्साह दुणावला. शिक्षण विभाग प्रमुख मंगला गाडगीळ, उमा अभ्यंकर याही उपस्थित होत्या. स्पर्धेच्या परिसरात लावण्यासाठी नैसर्गिक पेय पिण्यास प्रोत्साहन देणारी सुंदर पोस्टर निवेदिता महाजन यांनी करून लावली होती.

ज्येष्ठ कार्यकर्त्या सविता दोंडे व शशिकांत साळवी यांच्या हस्ते विजयी स्पर्धकांना रोख रकमेच्या स्वरूपात बक्षीस देऊन त्यांचा गौरव केला.

स्पर्धेमागचा आपला दृष्टिकोन, आयोजन, इथले वातावरण सगळे फारच आवडल्याचे स्पर्धकांनी कळवले. विभागातील सर्व कार्यकर्त्यांनी छान टीमवर्क केले.

स्पर्धेचा निकाल :

- प्रथम क्रमांक - शर्वरी सुतार - स्पिना कोलाडा
द्वितीय क्रमांक - आरती गायकवाड- नाचणी स्पिन
तृतीय क्रमांक - वर्षा नलावडे - Morgina Coconut Morning Glory
उत्तेजनार्थ- १) रुपाली आजगावकर - पान गुलकंद शेक
२) कुंदा कदम - सातू ड्रिंक
३) विशेष कौतुक - रिहान मयेकर (इयत्ता ४ थी) ❀

गोरेगाव पेठेतील विजेत्यांच्या रेसिपी

प्रथम क्रमांक - शर्वरी सुतार

स्पिना - कोलाडा

साहित्य :- अननस ३०० ग्रॅम, नारळाचे दूध २०० मि.ली., पालक १५० ग्रॅम, २ केळी, ४ चमचे मध, नारळपाणी १०० मि.ली., सजावटीसाठी अननसाचे तुकडे आणि पुदिना.

कृती - पालकाची पाने उकळत्या पाण्यात ३ मिनिटे ठेऊन लगेच बर्फाच्या पाण्यात घालणे. नंतर पालक आणि वरील सर्व साहित्य मिश्रण करून मिक्सरमधून काढणे.

हे दाट रसाळ पेय ग्लासमध्ये ओतून पुदिन्याची पाने आणि अननसाचे तुकडे यांनी सजवणे.

द्वितीय क्रमांक - आरती एस. गायकवाड

नाचणी स्पिन

साहित्य - नाचणी पीठ, पाणी, साखर, मीठ, हिंग पावडर, हिरव्या मिरच्या, जिरे, कोथिंबीर, ताक

कृती - एक मोठा चमचा नाचणी पिठात एक ग्लास पाणी घालणे. त्यात चवीनुसार मीठ, हिंग, जिरे पूड, चिरलेल्या हिरव्या मिरच्या

घालून मिश्रण करणे व ते गॅसवर मध्यम आचेवर दाटसर होईपर्यंत शिजवणे. गार झाल्यावर त्यात थोडे ताक घालणे. आवडत असेल तर त्याला फोडणी देणे. वरून कोथिंबीर घालणे.

तृतीय क्रमांक - वर्षा नलावडे

MORINGA COCONUT MORNING GLORY

- 'Modern Healthy Elixir' (अमृत पेय)

साहित्य - १ लि. शहाळ्याचे पाणी, १ कप शेवग्याची पाने, १/२ इंच आले, १/४ कप काकडीचे तुकडे, २

चमचे पिठी साखर, १ चमचा लिंबाचा रस, ७ - ८ पुदिन्याची पाने, चिमूटभर सैंधव मीठ, १ मोठा चमचा

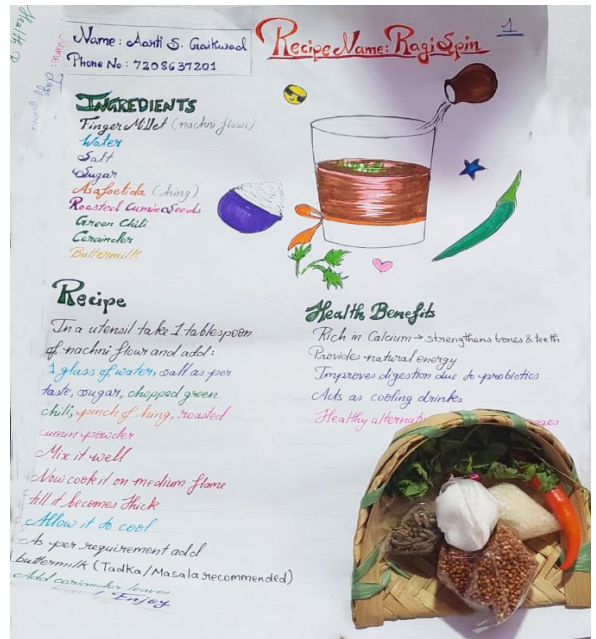

सभासदांसाठी महत्वाचे

जागतिक युध्द परिस्थितीमुळे अनेक प्रकारची उत्पादने, कच्चा माल, इंधन, पॅकिंग साहित्य यांचे दर वाढले आहेत. उपलब्धता पुरेशी नसण्याचीही समस्या आहे. त्यामुळे काही उत्पादने महागली आहेत. काही उत्पादने वेळेत मिळू शकत नाहीत.

कृपया सभासदांनी नोंद घ्यावी आणि सहकार्य करावे ही विनंती

- अनुराधा देशपांडे, अध्यक्ष, खरेदी समिती

सब्जा (१५ मिनिटे भिजवलेले), सजावटीसाठी पुदिना, लिंबाची स्लाईस आणि ग्लासच्या कडेसाठी ओले खोबरे.

कृती - शेवग्याची पाने उकळत्या पाण्यात १० ते १५ सेकंद बुडवणे. नंतर लगेच ती बर्फाच्या पाण्यात टाकणे. पाने, काकडी, आले, लिंबाचा रस, पुदिन्याची पाने, बर्फ आणि १/२ कप शहाळ्याचे पाणी ब्लेंडरमध्ये घालून त्याची बारीक पेस्ट करून घेणे. उरलेल्या शहाळ्याच्या पाण्यात सैंधव मीठ आणि पिठी साखर घालून मिसळणे. एका ग्लासच्या कडेला मध लावून तो ओल्या खोबऱ्याच्या किंसात घोळवणे. आता ग्लासमध्ये आधी भिजवलेला सब्जा आणि बर्फ घालणे. त्यात नारळ पाणी (सैंधव मीठ आणि पिठी साखर घातलेले) ओतणे. ग्लास पाऊण भरणे. नंतर त्यात शेवग्याच्या पानाचे लिंबूड घालून मिश्रण करणे. वरून पुदिना आणि लिंबाची स्लाईस लावून सजवणे. ❀

‘बँकिंगबद्दल बोलू काही’

• उत्तरा कर्वे

दादर-माहिम-वांद्रे विभागातर्फे रविवार, २२ मार्च रोजी दादर येथील मकरंद सभागृहात संस्थेचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते व माजी खजिनदार अभय दातार यांचा ‘बँकिंगबद्दल बोलू काही’ या विषयावर कार्यक्रम आयोजित केला होता. या कार्यक्रमाला सभासदांकडून उत्तम प्रतिसाद मिळाला. आधी मागवून घेतलेले प्रश्न व प्रत्यक्ष विचारलेले प्रश्न यातून कार्यक्रम अतिशय चर्चात्मक आणि रंगतदार झाला.

कार्यक्रमातील महत्त्वाचे मुद्दे:

- **तंत्रज्ञान आणि सुरक्षा:** ATM, चेकबुक, डेबिट/ क्रेडिट कार्ड, NEFT व्यवहार, नॉमिनेशन आणि ‘डिजिटल अरेस्ट’ यांसारख्या विषयांवरील प्रश्नांना दातार सरांनी मुद्देसूद उत्तरे दिली.
- **बँकिंग लोकपाल:** बँक ग्राहकांच्या तक्रारींचे निवारण करण्यासाठी बँकिंग लोकपाल योजना आहे. जेव्हा बँकांकडून समाधानकारक उत्तर मिळत नाही, तेव्हा खातेदाराला लोकपालकडे तक्रार करता येते. ही तक्रार भारतातून कुठूनही करता येते.
- **UDGAM पोर्टल (Unclaimed Deposits):** अनेकदा ठेवीवर नॉमिनेशन (वारसदार) नसल्यामुळे

अभय दातार सर उपस्थितांना बँकिंग विषयावर मार्गदर्शन करताना

त्या ‘Unclaimed’ राहतात. अशा हजारो कोटींच्या ठेवी रिझर्व्ह बँकेकडे पडून आहेत. याची माहिती रिझर्व्ह बँकेच्या UDGAM (Unclaimed Deposits Gateway Access Information) या पोर्टलवर मिळू शकते. तिथे क्लेम कसा करावा, याची पूर्ण माहिती व अर्जाचे नमुने उपलब्ध आहेत.

- **आवाहन:** दातार सरांनी उपस्थितांना त्यांच्या ठेवीवर नॉमिनेशन केले आहे की नाही हे तपासण्याचे आणि नसेल तर ते तातडीने करण्याचे आवाहन केले. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला रंजना मंत्री यांनी संस्थेच्या चळवळीबद्दल सांगितले, अनघा आचरेकर यांनी पाहुण्यांचा परिचय करून दिला आणि स्वप्ना पंडित यांनी आभार मानले.

❀

द स्कूल चॅलेंज

मंगळवार दिनांक १० फेब्रुवारी रोजी अंधेरी पश्चिम येथील विद्या विकास मंडळ विद्यालयात अगस्त्या इंटरनॅशनल फाउंडेशन यांच्या मदतीने द स्कूल चॅलेंजेस (TSC) हा उपक्रम इयत्ता आठवी व नववीच्या विद्यार्थ्यांसाठी राबविण्यात आला. या उपक्रमात विद्यार्थ्यांनी पर्यावरण व समाजातील दैनंदिन समस्या ओळखून त्यावर निरीक्षण संशोधन आणि डिझाईन थिंकिंग प्रक्रियेच्या माध्यमातून उपाय सुचविले. विद्यार्थ्यांनी हे उपाय केवळ कल्पना न ठेवता त्यांचे प्रोटोटाईप किंवा वेबसाईटच्या स्वरूपात मांडले. अशा प्रकारे TSC उपक्रमाची ही पहिली फेरी विद्यार्थ्यांच्या उत्स्फूर्त प्रतिसादात पार पडली. विद्यार्थ्यांचे कौतुक करण्यासाठी मुंबई ग्राहक पंचायतीतर्फे मंगला गाडगीळ उपस्थित होत्या.

Beware of checked Boxes

The different apps, made available by different goods/service providers trick consumers in many ways. The most common being the pre-ticked choices. Let us understand these practices as explained in the following Excerpts from an article by Manisha Kapoor, CEO and Secretary-General of the Advertising Standards Council of India (ASCI). Also refer to the article published in our March issue for more details on this topic.

Pre-ticked boxes are a classic dark pattern: a design choice that benefits the business by steering users toward outcomes they might not actively choose. Research shows such patterns are widespread and that users often regret the decisions they make under these conditions. Such practices also violate the Advertising Standards Council of India (ASCI) Code and the Consumer Protection Act.

Across apps and shopping websites, consumers are routinely “opted in” to things they never actively chose: subscriptions, insurance add-ons, priority deliveries, marketing communication, data-sharing agreements, donations, upgrades. These options are often buried in pre-ticked boxes – quietly included unless you take the trouble to remove them. In India, the recent Digital Personal Data Protection (DPDP) Act says that the consent given by the Data Principal shall be free, specific, informed, unconditional and unambiguous with a clear affirmative action. Pre-ticked

boxes are the opposite of needing affirmative action. It assumes silence or inertia as consent. The effectiveness of pre-ticked boxes isn’t accidental. It’s psychological. Humans are wired to accept defaults. Changing a default requires effort, attention and time. Pre-ticked consent is everywhere. In insurance add-ons, “free trials” that roll into paid subscriptions, marketing permissions during account creation, and several other sneaky ways. Each one nudges the consumer toward agreement without requiring a conscious decision. And each one dilutes the meaning of consent.

- Defaults should be neutral, not pre-selected to favour the platform or brand
- Consent should require an affirmative action
- Saying “no” should be as easy as saying “yes”.
- Language should be clear, not buried in fine print.

(Ref.: Not Saying No Doesn’t Mean Saying Yes — Marketing Mind)

Compiled by Vasundhara Deodhar

Specify Paneer- Real or Fake!

The state Food and Drug Administration (FDA) has issued directives to all restaurants, caterers/ hotel owners that beginning May 1, they need to specify very prominently whether their dishes contain real Paneer or Fake Paneer/ Cheese analog and point out the difference between the two. Paneer is a milk product. But fake Paneer is a Dairy analog, made using edible oils, starch, emulsifiers and other ingredients. It looks like Paneer but it is not paneer.

No Pre-Ticked
Checkboxes for
Cookie Consent

CCPA issues Notices for Sale of GPS and Drone jammer

The central consumer protection authority (CCPA) has issued notices to six e-commerce platforms for listing and selling restricted wireless devices such as drone jammers and GPS (global positioning system) jammers without proper disclosures and regulatory approvals, flagging potential violations of consumer protection and telecom laws.

The entities that have received notices include Everse, IndiaMart, Xboom, Javiat Aerospace, AirONE Robotics and Maveric Drones & Technologies Pvt Ltd.

The action follows observations that such devices are being offered online in a manner that could mislead consumers into believing they were freely purchasable, despite strict legal restrictions on their possession and use.

Department of Telecommunications

has already issued an advisory to Public on proper use of wireless jammers on 1st July, 2022. Additional inputs were given on 4th July, 2022 which read as under; 'it is unlawful to advertise, sell, distribute, import or otherwise market signal jamming devices in India except as permitted...'

According to CCPA, listings for 'anti-drone systems', 'drone jammers' and 'GPS jammers' are found to be non-compliant on several counts. These included absence of mandatory disclosures on licensing requirements, lack of equipment type approval (ETA) or certification from the wireless planning & coordination wing (WPC), and failure to clearly state that civilian use without statutory authorisation is prohibited.

Compiled by Vasundhara Deodhar

CCPA Imposes Fine for Sale of Non-Standard Toys

The Central Consumer Protection Authority (CCPA) has taken strict action against e-commerce entities and sellers for the sale of toys in violation of the mandatory Toys (Quality Control) Order, 2020 and prescribed Bureau of Indian Standards (BIS) standards. In this regard, the CCPA has imposed a penalty of Rs.5,00,000 (Rupees Five Lakh) on Snapdeal for engaging in unfair trade practices and misleading advertisements by facilitating the sale of non-BIS compliant toys on its platform.

- The CCPA took suo-moto cognizance of the matter, discovering that toys were being sold on Snapdeal in violation of the Toys (Quality Control) Order, 2020, which became mandatory on 01 January, 2021.

- A detailed investigation revealed several critical lapses:

- Continued Non-Compliance: Despite claims of delisting, non-compliant toys remained available on the platform.

- Commercial Benefit from the products sold: Snapdeal earned fees amounting to

Rs.41,032 from the sale of these non-compliant toys through just two identified sellers: Stallion Trading Company and Thriftkart.

- Lack of Transparency: Many listings lacked essential information, such as the manufacturer's name, address, and mandatory BIS certification numbers.

- Inadequate Due Diligence: The platform relied solely on seller self-declarations without independent verification, which the CCPA deemed "inadequate" for preventing the listing of hazardous products.

CCPA had earlier issued notices to e-commerce entities and the sellers such as Amazon, Flipkart and Snapdeal, stallion trading company, electronics bazar store etc. for sale of toys in violation to QCO and BIS standards directed for compulsory use by the Central Government. Thus, toys which do not conform to the compulsory standards are liable to held 'defective' under the Act.

Source : PTI

मधुकर मंत्री यांच्या कुटुंबीयांसह समृद्धी ग्राहक संघाचे सभासद

कार्यवाह अनिता खानोलकर यांचा सत्कार करताना डॉ. बाळ फोंडके

-सुरेल सांगितिक मेजवानी-
सोनाली कर्णिक, अजित परब, विघ्नेश जोशी

-आयोजन टीम-
अनघा रेगे, अनघा आचरेकर, नेहा जोशी, किर्ती जोशी, जान्हवी नाडकर्णी

संस्थापक त्रिमूर्ती - बिंदुमाधव जोशी, मधुकर मंत्री, सुधीर फडके

५१ व्या वर्धापनदिनी व्यासपीठावर प्रमुख पाहुणे ज्येष्ठ संगीतकार, गायक श्रीधर फडके, अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके, कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे, विश्वस्त संजीव मंत्री

अनिता खानोलकर यांचे सूत्रसंचालन

मुंबई ग्राहक पंचायतीवरील पुस्तकाचे प्रकाशन - लेखिका शुभदा चौकर, प्रकाशक प्रदीप चंपनेकर, अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके, कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे, विश्वस्त ललिता कुलकर्णी, विश्वस्त संजीव मंत्री, कार्यवाह अनिता खानोलकर

ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांचा आशीर्वाद - कमळाकर पेंडसे, डॉ. पणजकर, कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे, अध्यक्ष बाळ फोंडके, वनमाला मंजुरे, रेवती पणजकर, तारा मेनन, अशोक रावत, योगिनी रावत, शुभदा चौकर, ललिता कुलकर्णी, अनुराधा देशपांडे, प्रभाकर गवाणे, अनिता खानोलकर.

बाबूजींच्या संस्था स्थापनेच्या आठवणी जागवताना श्रीधर फडके

विश्वस्त ललिता कुलकर्णी यांचा कोकोडामा देऊन सत्कार